

ΕΠΙΔΗΜΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΗ ΛΙΣΤΕΡΙΩΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2004-2023

ΣΥΣΤΗΜΑ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗΣ ΔΗΛΩΣΗΣ ΝΟΣΗΜΑΤΩΝ

Κύρια Σημεία

- Η δηλούμενη επίπτωση της λιστερίωσης στην Ελλάδα είναι χαμηλή. Αύξηση των δηλωθέντων κρουσμάτων λιστερίωσης σημειώθηκε τα έτη 2015 και 2023.
- Το διάστημα 2004-2023:
  - Το νόσημα παρουσίασε υψηλότερη συχνότητα δήλωσης στην ηλικιακή ομάδα 65 έτη και άνω.
  - Ποσοστό μεγαλύτερο του 50% των δηλωθέντων κρουσμάτων αφορούσε σε ανοσοκατεσταλμένα άτομα.
  - Η θνητότητα του νοσήματος ήταν 24,0%.
  - Η δηλούμενη επίπτωση της λιστερίωσης παρέμεινε σταθερή, τη χρονική περίοδο 2020-2021, κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19.
  - Η δηλούμενη συχνότητα του νοσήματος το 2022 ήταν η χαμηλότερη στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας.

Η λιστερίωση είναι ένα τροφιμογενές νόσημα, που προκαλείται από το αναερόβιο Gram θετικό βακτήριο *Listeria monocytogenes*. Η θνητότητα της λιστερίωσης είναι μεγάλη σε σύγκριση με τα άλλα τροφιμογενή νοσήματα. Εκδηλώνεται κατά κανόνα σε εγκύους, νεογέννητα, ηλικιωμένους, καθώς και σε ανοσοκατεσταλμένα άτομα [1]. Το βακτήριο είναι υπεύθυνο κυρίως για την εμφάνιση μεμονωμένων κρουσμάτων, ωστόσο τα τελευταία χρόνια έχουν περιγραφεί αρκετές επιδημίες [2-6]. Η επιτήρηση της λιστερίωσης μέσω του συστήματος υποχρεωτικής δήλωσης νοσημάτων ξεκίνησε στην Ελλάδα το 2004.

Διαχρονική τάση

Συνολικά, το διάστημα 2004-2023 δηλώθηκαν 266 κρούσματα λιστερίωσης στη χώρα μας. Ο μέσος ετήσιος αριθμός των κρουσμάτων ήταν 13,3 (τυπική απόκλιση: 8,8). Η μέση ετήσια

δηλούμενη επίπτωση ήταν 1,23 κρούσματα ανά 1.000.000 πληθυσμού. Τα έτη 2015 και 2023 παρατηρήθηκε αύξηση των δηλωθέντων κρουσμάτων λιστερίωσης (3,0 κρούσματα/1.000.000 πληθυσμού και τα δύο έτη). Ο αριθμός των δηλωθέντων κρουσμάτων, καθώς και η επίπτωση της λιστερίωσης κατ' έτος για το χρονικό διάστημα 2004-2023 παρουσιάζονται στον **Πίνακα 1**. Στο **Διάγραμμα 1** παρουσιάζεται η δηλούμενη επίπτωση της λιστερίωσης ανά έτος.

Κατανομή κατά ηλικία και φύλο

Το διάστημα 2004-2023, το νόσημα παρουσίασε υψηλότερη συχνότητα δήλωσης στην ηλικιακή ομάδα 65 έτη και άνω (μέση ετήσια δηλούμενη επίπτωση: 3,3 κρούσματα/1.000.000 πληθυσμού), με δεύτερη σε συχνότητα την ηλικιακή ομάδα 0-4 έτη (1,3 κρούσματα/1.000.000 πληθυσμού). Κατά την ίδια περίοδο, η μέση ετήσια δηλούμενη επίπτωση ήταν 1,4 κρούσματα/1.000.000 στους άνδρες και 1,1 κρούσματα/1.000.000 στις γυναίκες. Η επίπτωση της λιστερίωσης κατά φύλο και ηλικιακή ομάδα (0-4, 5-14, 15-24, 25-44, 45-64, 65+ έτη) παρουσιάζεται στο **Διάγραμμα 2**.

Εποχικότητα

Η μέση μηνιαία δηλούμενη επίπτωση της λιστερίωσης για τη χρονική περίοδο 2004-2023 ήταν αυξημένη την άνοιξη, με κορύφωση το Μάρτιο και μειωνόταν σταδιακά τους επόμενους μήνες (**Διάγραμμα 3**).

Γεωγραφική κατανομή

Η μέση ετήσια δηλούμενη επίπτωση της λιστερίωσης για τα έτη 2004-2023 ανά περιφέρεια απεικονίζεται στην **Εικόνα 1**. Η υψηλότερη επίπτωση παρατηρήθηκε στην περιφέρεια Κρήτης (2,0 κρούσματα ανά 1.000.000 πληθυσμού) και η χαμηλότερη στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας (0,2 κρούσματα ανά 1.000.000 πληθυσμού).

Παράγοντες κινδύνου/Εκβαση

Στο σύνολο των δηλωθέντων κρουσμάτων, 141 (53,0%) ήταν ανοσοκατεσταλμένα άτομα, 10 (3,8%) ήταν εγκυμονούσες και 11 (4,1%) ήταν νεογνά. Σε 4 (1,5%) περιπτώσεις, επήλθε αυτόματη αποβολή και σε 8 (3,0%) πρόωρος τοκετός. Κατά το ίδιο χρονικό διάστημα, στο σύνολο των κρουσμάτων με γνωστή έκβαση (n=246), καταγράφηκαν 59 θάνατοι (24,0%).

Συζήτηση

Η λιστερίωση παρουσιάζει χαμηλή δηλούμενη επίπτωση στην Ελλάδα (3,0 κρούσματα/1.000.000 πληθυσμού για το 2023). Σύμφωνα με τα δεδομένα του Ευρωπαϊκού Κέντρου Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων, η μέση δηλούμενη επίπτωση στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στις χώρες της ΕΕΑ (εξαιρουμένου του Ηνωμένου Βασιλείου) το 2022 ήταν 6,2 κρούσματα ανά 1.000.000 πληθυσμού [7]. Στην ερμηνεία της διαφοράς αυτής πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η ενδεχόμενη υποδήλωση στα συστήματα επιτήρησης. Η ηλικιακή κατανομή των κρουσμάτων και η υψηλή θνητότητα είναι ευρήματα συμβατά με αυτά και άλλων ευρωπαϊκών χωρών [8].

Η δηλούμενη επίπτωση της λιστερίωσης παρέμεινε σταθερή στη χώρα μας, τη χρονική περίοδο 2020-2021, κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19. Το γεγονός αυτό πιθανόν να οφείλεται στη βαρύτητα του νοσήματος, που αφενός απαιτεί τη νοσηλεία των ασθενών αφετέρου ευαισθητοποιεί το ιατρονοσηλευτικό προσωπικό ως προς τη δήλωσή του. Το 2022 η δηλούμενη συχνότητα του νοσήματος ήταν η χαμηλότερη στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας.

Η αύξηση που σημειώθηκε το 2015 συνέβαλε στην ενίσχυση της συνεργασίας των εμπλεκόμενων φορέων με στόχο την έγκαιρη ανίχνευση κρουσμάτων και συρροών, για τη διαπίστωση του μεγέθους του προβλήματος στη χώρα μας, καθώς και για τη λήψη μέτρων πρόληψης για την προστασία του πληθυσμού [9].

Παρόμοια αύξηση σημειώθηκε το 2023. Η επιδημιολογική διερεύνηση και ο εργαστηριακός έλεγχος των δηλωθέντων κρουσμάτων, δεν ανέδειξε κάποια συρροή. Η συνεργασία των αρμόδιων φορέων και ο συντονισμός της επιδημιολογικής διερεύνησης και του εργαστηριακού ελέγχου κλινικών καλλιεργημάτων και καλλιεργημάτων τροφίμων με μεθόδους αλλούχησης του ολικού γονιδιώματος (Whole Genome Sequencing) [2] αναδεικνύεται ο ακρογωνιαίος λίθος στη λήψη αποτελεσματικών μέτρων για την προστασία της δημόσιας υγείας υπό το πλαίσιο της Ενιαίας Υγείας.

Βιβλιογραφικές αναφορές

[1] Heymann DL. Control of Communicable Diseases Manual. 21st Edition, 2022. Washington DC: American Public Health Association.

[2] Lachmann R, Halbedel S, Lüth S, et al. Invasive listeriosis outbreaks and salmon products: a genomic, epidemiological study. *Emerg Microbes Infect.* 2022;11(1):1308-1315. doi:10.1080/22221751.2022.2063075

[3] Ward S, Bedale W, Glass KA. Listeria monocytogenes Outbreaks Related to Commercially Produced Caramel Apples: Developments in Sanitation, Product Formulation, and Packaging: A Review. J Food Prot. 2022;85(9):1287-1299. doi:10.4315/JFP-22-069

[4] Sarno E, Pezzutto D, Rossi M, Liebana E, Rizzi V. A Review of Significant European Foodborne Outbreaks in the Last Decade. J Food Prot. 2021;84(12):2059-2070. doi:10.4315/JFP-21-096

[5] Jackson KA, Gould LH, Hunter JC, Kucerova Z, & Jackson. (2018). Listeriosis Outbreaks Associated with Soft Cheeses, United States, 1998-2014. Emerging infectious diseases, 24(6), 1116–1118. <https://doi.org/10.3201/eid2406.171051>

[6] Marini E, Magi G, Vincenzi C, Manso E, Facinelli B. Ongoing outbreak of invasive listeriosis due to serotype 1/2a Listeria monocytogenes, Ancona province, Italy, January 2015 to February 2016. Euro Surveill. 2016 28;21(17).

[7] European Centre for Disease Prevention and Control. Surveillance Atlas of Infectious Diseases. Listeriosis - Data by Country and Year. Current time period: 2022. Διαθέσιμο από: <https://atlas.ecdc.europa.eu/public/index.aspx>

[8] EFSA and ECDC (European Food Safety Authority and European Centre for Disease Prevention and Control), 2023. European Union One Health 2023 Zoonoses Report. EFSA Journal 21(12). <https://doi.org/10.2903/j.efsa.2023.8442>

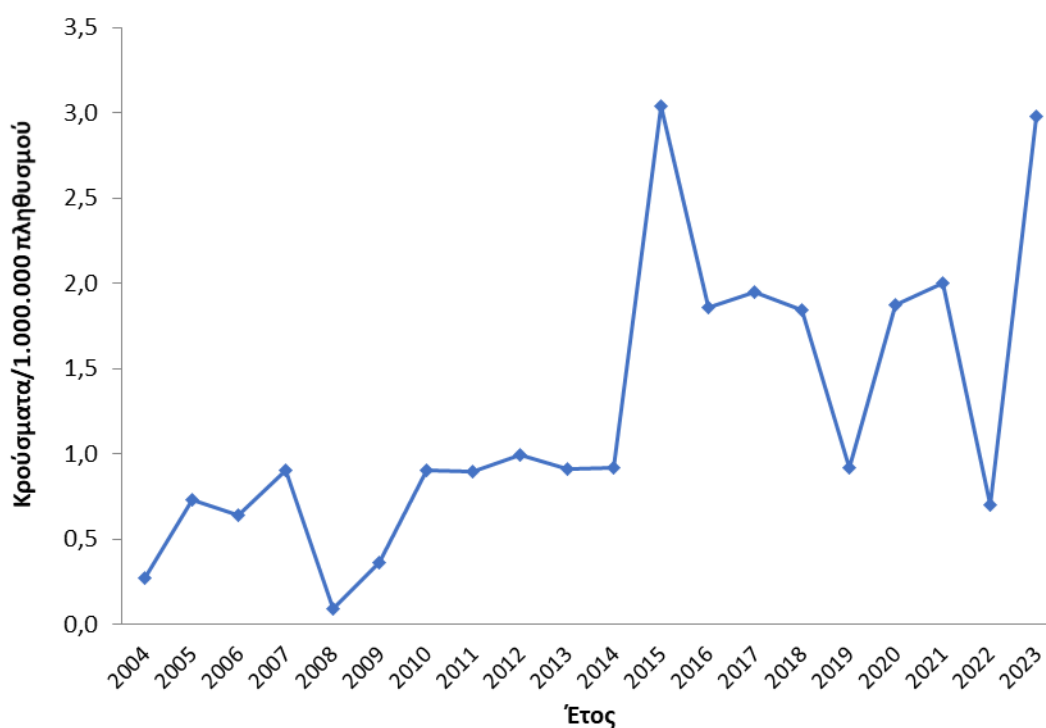
[9] Εθνικός Οργανισμός Δημόσιας Υγείας (ΕΟΔΥ). Λιστερίωση και εγκυμοσύνη: Τι πρέπει να προσέχει μία έγκυος κατά τη διάρκεια της κύησης. Διαθέσιμο από: <https://eody.gov.gr/listeriosi-kai-egkymosyni-ti-prepei-na-prosechei-mia-egkyos-kata-ti-diarkeia-tis-kyisis/>

Πίνακας 1. Αριθμός δηλωθέντων κρουσμάτων και επίπτωση της λιστερίωσης στην Ελλάδα κατ' έτος, Σύστημα Υποχρεωτικής Δήλωσης Νοσημάτων, 2004-2023.

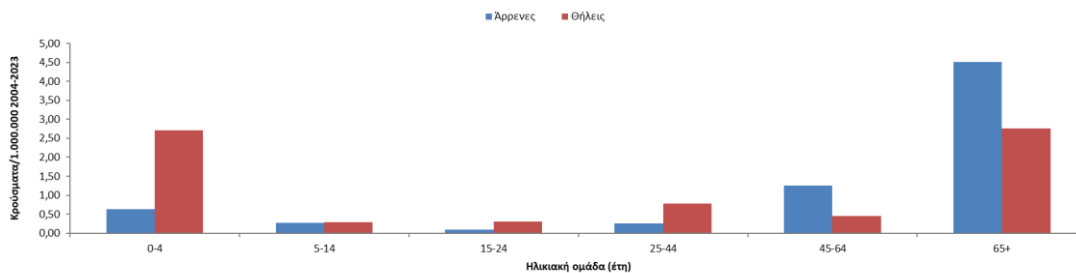
Έτος	Αριθμός Κρουσμάτων	Ετήσια επίπτωση (ανά 1.000.000 πληθυσμού)
2004	3	0,3
2005	8	0,7
2006	7	0,6
2007	10	0,9
2008	1	0,1
2009	4	0,4
2010	10	0,9
2011	10	0,9

2012	11	1,0
2013	10	0,9
2014	10	0,9
2015	33	3,0
2016	20	1,9
2017	21	2,0
2018	19	1,8
2019	10	0,9
2020	20	1,9
2021	21	2,0
2022	7	0,7
2023	31	3,0
Σύνολο	266	1,2*

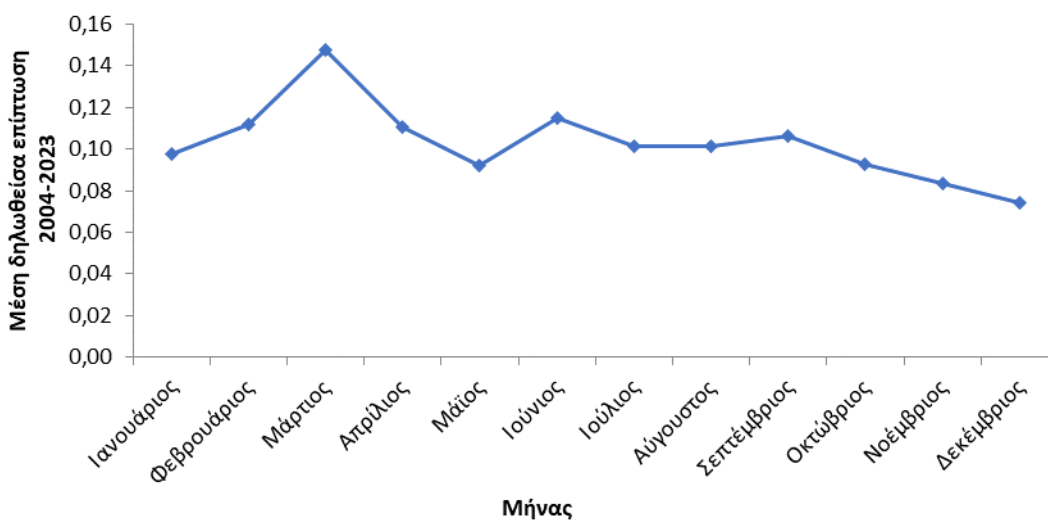
*Μέση ετήσια δηλούμενη επίπτωση για το διάστημα 2004-2023

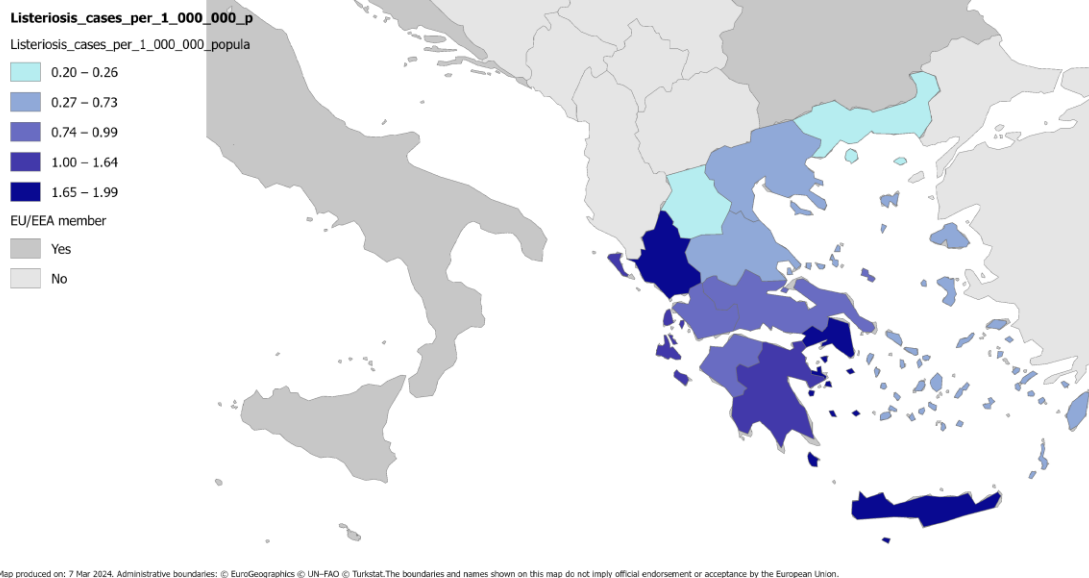
Διάγραμμα 1. Ετήσια δηλωθείσα επίπτωση της λιστερίωσης (αριθμός κρουσμάτων ανά 1.000.000 κατοίκους) στην Ελλάδα, Σύστημα Υποχρεωτικής Δήλωσης Νοσημάτων, 2004-2023.

Διάγραμμα 2. Δηλωθείσα επίπτωση της λιστερίωσης (κρούσματα/1.000.000 πληθυσμού) κατά φύλο και ηλικιακή ομάδα στην Ελλάδα, Σύστημα Υποχρεωτικής Δήλωσης Νοσημάτων, 2004-2023.

Διάγραμμα 3. Μέση μηνιαία δηλωθείσα επίπτωση (κρούσματα/1.000.000 πληθυσμού) της λιστερίωσης στην Ελλάδα, Σύστημα Υποχρεωτικής Δήλωσης Νοσημάτων, 2004-2023.

Εικόνα 1. Μέση ετήσια επίπτωση της λιστερίωσης ανά περιφέρεια της χώρας (κρούσματα/1.000.000 κατοίκους), Σύστημα Υποχρεωτικής Δήλωσης Νοσημάτων, 2004-2023.

Τελευταία επικαιροποίηση: Μάρτιος 2024